

Dzieje Grodu Przemysła©

„Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania im. Cyryla Ratajskiego”

„Dzieje Grodu Przemysła”

*„Dzieje Grodu Przemysła”
Numer 5/Maj 2012*

Mateusz Hurysz

Wkład Poznaniaków

do kultury światowej

Rola Poznańczyków w skarbcu ludzkości...

Część II – Mieszko I

M. H.

*Przedmiotem kultury będzie wszystko to, co przyjmie czysty i szlachetny
skarbiec ludzkości, co odrzuci to znaczy, że nigdy nim nie było.
Historia nie raz pokazała, co przetrwało,
a co zginęło w czeluściach i mrokach przeszłości*

Metryczka osobowa		
1. Numer porządkowy	1	-
2. Postać	Mieszko I	922/945– 992
3. Epoka	Sredniowiecze	X w.
4. Wkład	Chryścianizacja kraju pogańskiego, pierwszy władca i Książę Polski	

1. Uwagi porządkujące

Każdy kolejny numer będzie poświęcony jednej wybranej postaci, która według przyjętych wcześniej kryteriów¹ opisana zostanie w wieloraki sposób. Najważniejsze będą dwa pierwsze elementy, mianowicie: dlaczego można uznać taką osobę za poznaniaka i jaki wniosła wkład w kulturę światową. Trzecim będzie krótka lub bardziej rozwinięta nota biograficzna z wyodrębnionymi ciekawostkami oparta tym razem nie na skomplikowanej procedurze badawczo-źródłoznawczej, lecz na dostępnych i popularnonaukowych opisach, ponieważ najważniejsze dla autora będzie pokazanie oraz wybranie tych postaci, które rzeczywiście zasłużyły się na tym polu, zaś pogłębienie ich życiorysów można znaleźć odwołując się do literatury². W wyjątkowych sytuacjach, jeśli okaże się, że postać wymaga większego zaprezentowania autor dołoży starań, aby tak się stało. Oprócz tego zawarte zostaną ciekawostki, ikonografia oraz wykaz opracowań z podaniem źródeł. Poza tym każdy numer będzie zawierał na samym początku w górnym prawym rogu tzw. metryczkę osobową, która powinna już na wstępie osadzić daną postać przede wszystkim pod kątem epoki i wkładu integracji Europy. Cykl został tak przyjęty, że powinien być ułożony w sposób chronologiczny – od średniowiecza do współczesności. Niemniej to nie oznacza, że mogą nastąpić odstępstwa od tego schematu.

Pierwsze zaprezentowane postacie są znane wszystkim Polakom i to już od młodych lat życia i wczesnej nauki szkolnej. Mowa jest o pierwszym księciu Mieszku I i jego żonie Dobrawie, biskupie Jordanie oraz koronowanym królu Polskim Bolesławie I Chrobrym (Wielkim).

Nie trzeba udowadniać, jaką rolę odegrali ci wszyscy, na czele z Mieszkiem I i Bolesław Chrobry dla powstania, rozwoju i umocnienia pozycji młodego państwa polskiego. O tym powinno się zawsze pamiętać i należy liczyć, że edukacja szkolna oraz historyczna te wiadomości przekazują i utrwalają dla społeczeństwa polskiego. Problem jest tylko taki, że niektóre informacje szybko są zapomniane lub celowo albo nie przemilczane.

Dlatego też niniejszy cykl artykułów służy przypomnieniu wszystkich czytelnikom tych wielkich Polaków z uwypukleniem ich poznańskości, wkładu w kulturę światową jako wzór godny do naśladowania.

Misją historyka jest dostarczenie takich treści, które w z zgodzie z prawdą przyczyniają się do przekazywania sztafety tych wartości historycznych, które powoduje, że tożsamość narodowa jest zachowywana i służy w podnoszeniu kultury duchowej oraz w wypełnianiu powołania niesienia fundamentalnych i nie zmieniających się postaw, które można określić mianem człowieczeństwa. Te człowieczeństwo zawiera w sobie pierwiastki cech przekazywanych z pokolenia na pokolenie mające służyć w utrwalaniu kodeksu moralnego i wzoru kulturowego powodującego, że człowiek odróżnia dobro od zła i w konsekwencji stoi na ich straży. Tylko trzeba pamiętać, iż jeśli zostanie raz zaniedbane spowoduje reperkusji typu II wojna światowa, stąd musi być troska o zachowanie tych ponadczasowych osiągnięć umysłu ludzkiego.

¹ Zob. „Dzieje Grodu Przemysła”, nr 4/2012.

² Stąd opisy będą opierane na tekstach z Internetu.

2. Poznaniak

Skoro mowa jest o najstarszych dziejach państwa polskiego i o jego historycznym założycielu niezmiernie trudno jest udowodnić status księcia Mieszka I jako Poznaniaka. Nie znamy dokładnie jego daty urodzin, co z tym się wiąże tym bardziej miejsca. Również napotykać na trudności związane z miejscem śmierci i jego pochówkiem. Co jest interesujące znamy, (jeśli wierzyć kronikarzowi Thietmarowi) dokładny dzień śmierci księcia Mieszka I to według przekazu 25 maja 992 r.

Pierwszy władca i założyciel Polski został zaliczony w poczet Poznaniaków z racji jego działalności na ziemi wielkopolskiej i samego Poznania oraz faktu, że spoczywa na Ostrowie Tumskim³. Nie jest wykluczone, że sam chrzest pogańskiego księcia odbył się w samym Poznaniu. Dlatego też ten wielki Polak powinien być szczególnie bliski sercu każdego Poznaniaka.

3. Wkład do kultury światowej

Chryścianizacja kraju pogańskiego

Chrzest Polski – zwyczajowa nazwa początku procesu chryścianizacji państwa polskiego. Proces ten został zapoczątkowany przez osobisty chrzest Mieszka I w 966 r. (najczęściej podawaną datą jest 14 kwietnia 966 r., ponieważ zgodnie z ówczesnym zwyczajem ceremonia odbywała się w Wielką Sobotę[potrzebne źródło]). Następnym ważnym posunięciem była budowa organizacji kościelnej na przełomie X i XI w. (przy czym istnieją przesłanki pozwalające przypuszczać, iż wcześniej podejmowano próby chryścianizacji na terenach Małopolski).

Powszechnie przyjmuje się, iż chryścianizacja ziem polskich trwała aż do początków XIII w., choć według źródeł kościelnych poprzednie religie słowiańskie nadal usilnie zwalczano aż do wieku XVII.

Mieszko I przyjął chrzest w obrządku rzymskim. Chrzest władcy i erygowanie niezależnego biskupstwa zrównały państwo gnieźnieńskie z chrześcijańskimi krajami Europy i związały Polskę z zachodnim kręgiem kultury chrześcijańskiej.

Okoliczności przyjęcia chrztu

W chwili przyjęcia chrztu Mieszko I rządził już państwem zorganizowanym (wg zapisków Ibrahima ibn Jakuba) z dużą siłą wojskową. Nie chciał go przyjąć od Niemców, więc ożenił się z czeską księżniczką Dobrawą i przyjął chrzest w 966 r. Wiemy też (Widukind, Ibrahima ibn Jakub), że Mieszko prowadził wtedy wojny z Wietami (Ibrahima ibn Jakub nazywa ich Weltaba), z którymi książę Polan nie radził sobie (Wichman). W tym samym czasie Mieszko opanował plemię Lubuszan (Widukind), wchodząc w strefę wpływów cesarstwa. Zamieszany w walki z Wichmanem nie zdecydował się na wojnę z cesarzem i zgodził się płacić mu trybut. Pozostawało jeszcze uregulowanie stosunków z księciem czeskim

³ Ostatnie badania dowodzą, że z pochówek w katedrze poznańskiej nie jest taki pewny, jak dotychczas sądzono, zob. dalej ustęp <Śmierć i podział państwa>.

Bolesławem I Okrutnym, który pozostawał w sojuszu z Wioletami, co Mieszko I osiągnął poprzez ślub z Dobrawą. Aby jednak równocześnie zdobyć sojuszników w Saksonii (w tym czasie wrogię Czechom), władca gnieźnieński zdecydował się na chrzest. Wypada na podstawie tego stwierdzić, że chrzest miał przede wszystkim wymiar polityczny, a zachowanie Mieszka I w tamtym czasie świadczy o jego świetnym rozeznanii i dalekowzroczności. Pozwoliło mu to wkrótce rozwiązać problem z Wichmanem.

Nie bez znaczenia dla podjęcia tej decyzji musiały być też plany Cesarstwa, zakładające kolonizację terenów na wschód od Rzeszy Niemieckiej poprzez podporządkowanie ich Kościołowi niemieckiemu. Realizacją tych planów było założenie w roku 968 biskupstwa w Magdeburgu, którego granice od wschodu były nieokreślone. Stąd wniosek, że jednym z jego zadań była ekspansja wschodnia.

Stąd wnosi się, że Mieszko I przyjmując chrzest miał następujące cele:

zapobieganie wzrostowi wpływów niemieckich i ustanowienie samodzielnej pozycji państwa Polan w chrześcijańskiej Europie

zbliżenie z panami saksońskimi, co miało ułatwić wspólne działania przeciwko plemionom połabskim, np. Wioletom

ugruntowanie sojuszu z państwem czeskim (a przez to zneutralizowanie sojuszu czesko-wieleckiego; niedługo potem Czesi przysłali posiłki, dzięki którym Mieszko zwyciężył Wichmana)

umocnienie swojej władzy (religijne jej usankcjonowanie).

Obecnie zakłada się, iż Mieszko I przyjął chrzest na terenie swojego państwa w Poznaniu, na Ostrowie Lednickim lub w Gnieźnie; w dwóch pierwszych miejscach znaleziono bowiem bazyliki datowane na II poł. X wieku. Część historyków sądzi jednak, że mogło się to stać na terenie Niemiec (wielu uczonych wskazywało na Ratyzbone), Czech bądź też w samym Rzymie.

Znaczenie i konsekwencje chrztu

Mieszko I po przyjęciu chrztu stał się równy władcom chrześcijańskim. Mógł zawierać przymierza i sojusze. Przyjęcie chrztu umacniało też znaczenie władcy wobec poddanych. Kościół głosił bowiem, że władza księcia pochodzi od Boga i każde wystąpienie przeciwko władzy uznawano za grzech. Do Polski, po przyjęciu chrześcijaństwa, coraz liczniej przybywali duchowni. Uczyli ludzi nowej religii oraz służyli pomocą władzy. W tamtych czasach jedynie duchowni potrafili czytać i pisać. Przede wszystkim znali łacinę, którą posługiwali się m.in. w kontaktach międzynarodowych. Klasztory i kościoły były ośrodkami życia intelektualnego i artystycznego. Po rozpowszechnieniu chrześcijaństwa zaczęto wznosić pierwsze kościoły, w związku z czym pojawił się nowy rodzaj zapotrzebowania na malarstwo i rzeźbę sakralną.

Nazwijmy to jeszcze dokładnie:

1. Poprzez przyjęcie chrztu Mieszko włączył państwo Polan na stałe do chrześcijańskiej Europy obrządku zachodniego (akt ten oznaczał, że Mieszko dołączył formalnie do grona chrześcijańskich władców państw Europy i był od tej pory ich równorzędnym partnerem. Marchie Rzeszy Niemieckiej, ani żaden inny kraj chrześcijański, nie miały odtąd teoretycznie prawa do ataku na państwo Mieszka pod jakimkolwiek pretekstem, ponieważ książę Polan stał się członkiem ogólnochrześcijańskiej wspólnoty);
2. Chrzest rozpoczął także napływ kultury łacińskiej do Polski. Na dwór przybywali pierwsi wykształceni i potrafiący pisać doradcy, rozpoczęto też tworzenie organizacji kościelnej. W 968 powstało biskupstwo misyjne obrządku łacińskiego, podległe bezpośrednio Rzymowi z biskupem Jordanem na czele. Istnienie tej instytucji podkreślało odrębność i niezależność państwa Polan.
3. Przejawem procesu chrystianizacji ziem polskich była budowa kościołów. Powstały one w Poznaniu, Gnieźnie oraz na Ostrowie Lednickim. Własne kościoły posiadały zapewne także mniejsze grody;
4. Chrystianizacja doprowadziła także do zmian politycznych. Tworzone struktury były niezależne od komesów i ograniczały ich ewentualną samowolę;
5. Przybywający do kraju duchowni przyczyniali się także do rozwoju oświaty i kultury. Będąc jedynymi ludźmi potrafiącymi czytać i pisać, usprawnili system administracji oraz dyplomacji w państwie. Pod koniec panowania książę zaczął płacić daninę na rzecz papieża – świętopietrze (około 990).

Znamiennym faktem jest to, że czyn Mieszka I wywołany różnymi pobudkami, również osobistymi (ślub księżniczką Dobrawą) zakończony przyjęciem chrztu i formalnej chrystianizacji państwa. Była ona w kolejności przyjmowania wiary chrześcijańskiej wcześniej od takich krajów europejskich jak: Węgry, Wielkie Księstwo Kijowskie, Islandia, Szwecja, Norwegia, czy Litwa.

Czyż to nie jest wkład Mieszka I w kulturę światową? – zaiste państwo pogańskie weszło w krąg państw świata cywilizowanego i skutki tego wydarzenia są odczuwalnego do dziś.

4. Biogram

Rys ogólny	
Mieszko I (ur. 922-945, zm. 25 maja 992) – książę Polski z dynastii Piastów sprawujący władzę od ok. 960 r. Syn Siemomysła, wnuk Lestka. Ojciec Bolesława I Chrobrego i Świętosławy-Syгрыdy. Brat Czcbora. Po kądzieli dziadek Kanuta Wielkiego. Mieszko I to historyczny pierwszy władca Polan, uważany zarazem za faktycznego twórcę państwowości polskiej. Kontynuował politykę swojego ojca i dziadka, którzy jako władcy pogańskiego księstwa znajdującego się na terenach obecnej Wielkopolski, poprzez sojusze lub siłę militarną podporządkowali sobie Kujawy oraz prawdopodobnie Pomorze Wschodnie i Mazowsze. Przez większość okresu swojego panowania toczył walki o Pomorze Zachodnie, zajmując je po rzekę Odrę. W ostatnich latach życia przystąpił także do wojny z Czechami, zdobywając Śląsk i prawdopodobnie Małopolskę. Poprzez przyjęcie chrztu w 966 r. oraz ślubu (w 965 r.) z Dobrawą Przemyslidką Mieszko włączył swoje państwo w zachodni krąg kultury chrześcijańskiej. Oprócz podbojów duże znaczenie dla przyszłości księstwa Polan miały także jego reformy wewnętrzne, mające na celu rozbudowę i usprawnienie państwa. Zachowane źródła pozwalają twierdzić, że Mieszko I był sprawnym politykiem, utalentowanym wodzem i charyzmatycznym władcą. Prowadził zręczne działania dyplomatyczne, zawierając sojusz wpieryw z Czechami, a następnie ze Szwecją i Cesarstwem. W polityce zagranicznej kierował się przede wszystkim racją stanu, wchodząc w układy nawet ze swoimi wcześniejszymi wrogami. Synom pozostawił państwo o znacznie wyższej pozycji w Europie i przynajmniej podwojonym terytorium.	
Data narodzin	
Brakuje jakichkolwiek pewnych informacji źródłowych na temat Mieszka I z okresu przed przejściem przez niego władzy. Jedyne tzw. Rocznik małopolski podaje datę jego narodzin jako rok 920 lub 931 (zależnie od wersji rękopisu), ale badacze nie uznają go za wiarygodne źródło. Różni mediewiści na podstawie własnych dociekań określali datę narodzin księcia na lata od 922 do 945, przy czym aktywność księcia w końcowych latach życia nakazywałaby umieścić jego narodziny bliżej drugiej z dat.	
Ślepotą Mieszka	
Gall Anonim w swojej kronice podaje, że Mieszko był ślepy do siódmego roku życia i dopiero wtedy odzyskał wzrok. Sam kronikarz następująco wytłumaczył to wydarzenie: „Wówczas (czyli po odzyskaniu wzroku przez Mieszka) książę Siemomysł pilnie wypytywał starszych i roztropniejszych z obecnych, czy ślepotą i przewidzenie chłopca nie oznacza jakiegoś cudownego znaku. Oni zaś tłumaczyli, że ślepotą oznaczała, iż Polska przedtem była tak jakby ślepa, lecz odtąd – powiadali – ma być przez Mieszka oświeconą i wywyższoną ponad sąsiednie narody”. Tłumaczenie to było jasnym nawiązaniem do chrztu księcia: „Zaiste ślepa była przedtem Polska, nie znając ani czci prawdziwego Boga, ani zasad wiary, lecz przez oświeconego Mieszka i ona także została oświeconą, bo gdy on przyjął wiarę, naród polski uratowany został od śmierci w pogaństwie”. Opisane wydarzenie jest typową alegorią średniowieczną i nie ma wartości jako źródło historyczne. Opis ten został natomiast wykorzystany i rozbudowany przez większość późniejszych kronikarzy polskich.	

Dziedzictwo

Mieszko objął tron książęcy po śmierci ojca w latach 950-960, prawdopodobnie bliżej terminu końcowego. Ze względu na brak źródeł nie można dokładnie określić, jakie odziedziczył po nim ziemie. Na pewno należały do nich tereny zamieszkałe przez Polan i Goplan, a także ziemia sieradzko-łęczycka. Możliwe, że do państwa należały także ziemie Mazowszan i Pomorze Wschodnie. Przed nowym władcą stało zadanie zintegrowania dość rozległego, niejednorodnego etnicznie i kulturowo terytorium. Wprawdzie mieszkańcy terenów kontrolowanych przez Mieszka mówili w większości jednym językiem, mieli podobne wierzenia i osiągnęli podobny stopień rozwoju gospodarczego i cywilizacyjnego, ale podstawową formą łączących ich więzi społecznych były struktury plemienne. Można sądzić, że współpracujący z księciem możni pierwsi poczuli jedność ponadplemienną. Zależało im na zjednoczeniu kraju ze względu na możliwość poszerzenia swoich wpływów.

Jako pierwszy o księciu Polan wspomnieli żydowski podróżnik Ibrahīm ibn Jakub. Informacje o nim zdobył prawdopodobnie w 966 roku, kiedy bawił na dworze cesarza Ottona I. Mieszka przedstawił jako księcia panującego na rozległym obszarze, posiadającego dobrze zorganizowaną drużynę. Precyzyjniejsze są zapiski współczesnego Mieszkiowi Widukinda z Korbei i tworzącego pół wieku później biskupa merseburskiego Thietmara.

Panowanie Mieszka

Początki panowania

W chwili objęcia władzy przez Mieszka, pogańskie państwo Polan rozpoczęło ekspansję w nowych kierunkach. Być może w pierwszych latach panowania, jeśli nie dokonał tego już jego ojciec lub dziadek, Mieszko podbił Mazowsze. Na początek lat 60. przypada prawdopodobnie także opanowanie Pomorza Wschodniego i Środkowego. Zainteresowanie księcia skupiło się następnie przede wszystkim na obszarach nadodrzańskich, gdzie w krótkim czasie podporządkował sobie część plemion połabskich. Jak pisał Widukind z Korbei, Mieszko miał pod władaniem plemię zwące się Licicaviki, które powszechnie identyfikuje się jako połabskich Lubuszan. Po ich podbiciu książę Polan wkroczył w strefę wpływów niemieckich.

Margrabiowie niemieccy prowadzili wtedy ekspansywną politykę na tereny zamieszkiwane przez Słowian połabskich, których siłą chryścianizowali. W 963 roku margrabia Gero podbił tereny zajmowane przez plemiona Łużyczan i Słupian, w efekcie bezpośrednio stykając się z państwem Polan. W tym samym czasie (ok. 960) rozpoczęła się ekspansja Mieszka I na tereny Wolinian i Wioletów. Stan wojny z nimi poświadczył Ibrahīm ibn Jakub. Według niego Mieszko prowadził wojnę z plemieniem Weltaba, identyfikowanym powszechnie z Wioletami. Samozwańczy przywódca wielecki, Wichman, pokonał Polan dwukrotnie, a także około 963 zabił nieznanego z imienia brata Mieszka. Ujściem Odry interesowali się również margrabiowie niemieccy. Zagrożeniem dla młodego państwa Polan byli dodatkowo sprzymierzeni z Wioletami Czesi, posiadający wtedy Śląsk i Małopolskę.

Walki z Geronem i trybut

Problemy interpretacyjne sprawia fragment kroniki Thietmara, w którym ten informuje o ataku margrabię Geron na ziemie Słowian, w efekcie którego podporządkował zwierzchnictwu cesarza Łużyce i Selpuli (kraj Słupian), a także Mieszka wraz z jego poddanyimi. Według większości dzisiejszych historyków Thietmar popełnił błąd streszczając kronikę Widukinda i w miejscu walk księcia Polan z Wichmanem umieścił najazd Geron. Wskazują na to pozostałe źródła, a także brak jakichkolwiek wzmianek o podbiciu państwa Polan i jego zrównaniu z pozycją ludów połabskich. obrońcy przeciwnej teorii zakładają, że Geron rzeczywiście przeprowadził najazd zakończony sukcesem, w efekcie którego Mieszko został zmuszony do płacenia trybutu i przyjęcia chrztu za pośrednictwem Kościoła niemieckiego. Teoria ta przedstawia wprowadzenie chrześcijaństwa jako efekt wojny, jednak takiej tezy ponownie nie potwierdzają źródła niemieckie.

Trybut jest osobną kwestią, ponieważ Mieszko zgodnie z późniejszym fragmentem kroniki Thietmara rzeczywiście płacił go z ziem aż po rzekę Wartę. Przyjmuje się dość powszechnie, że Mieszko sam zdecydował się płacić trybut, aby uniknąć najazdu podobnego jak ten na ziemie Łużyczan. Miało do tego dojść w 965, lub najpóźniej 966. Prawdopodobnie danina dotyczyła wyłącznie ziemi Lubuszan, która znajdowała się w strefie wpływów niemieckich. Takie rozumienie kwestii trybutu tłumaczy, dlaczego już w 967 roku Mieszko jest określany w źródłach saskich mianem sprzymierzeńca cesarza (lac. amicus imperatoris).

Chrzest Polski

Prawdopodobnie w 964 Mieszko rozpoczął pertraktacje z władcą Czech Bolesławem I Okrutnym. W ich efekcie w 965 Mieszko zawarł małżeństwo z córką Bolesława Dobrą, nazywaną również Dąbrówką. Inicjatywa zawarcia sojuszu prawdopodobnie wyszła od księcia Polan. Szacuje się, że w lutym 965 odbyły się oficjalne zmwiny. Kolejnym krokiem władcy Polan było przyjęcie chrztu. Istnieją różne hipotezy dotyczące tego wydarzenia. Najczęściej przyjmuje się, że była to decyzja polityczna, mająca zbliżyć Mieszka z Czechami i ułatwić działania na Polabiu. Zarazem chrzest odsuwał możliwość przyszłego ataku margrabiów niemieckich i przymusowej chrystianizacji. Dodatkowym powodem mogło być także dążenie księcia Polan do odsunięcia od udziału w rządzeniu państwem blokującej jego centralizację "starej" warstwy kapłańskiej.

Odmienna hipoteza związana jest z wyżej wymienionym przyjęciem prawdziwości najazdu Gerona na Polskę. Zgodnie z nią to właśnie atak margrabię wymusił chrystianizację, która miała być aktem podporządkowania cesarzowi, dokonany bez pośrednictwa papieża.

Jeszcze inne motywy podaje kronika Galla Anonima, której autor eksponuje rolę Dobrawy w przekonaniu Mieszka do zmiany religii. Podobnie akt chrztu prezentuje biskup Thietmar. Nie ma powodów ani źródeł, by wpływ Dobrawy na księcia negocjować, jednak należy pamiętać, że podobna konwencja była powszechna w kronikarstwie tamtego okresu, a żonom władców często przypisywano takie działania.

Powszechnie przyjmuje się, że chrzest Mieszka odbył się w 966 r. Miejsce chrztu nie jest znane, mogło to być któreś z miast Cesarstwa np. Ratyżbona, ale także Poznań, Ostrów Lednicki (w tych dwóch miejscach odkryto misy chrzcielne z lat 60. X wieku) lub Gniezno. Przymuszenie, jakoby chrzest został przyjęty z rąk czeskich, aby uniknąć uzależnienia księcia Mieszka od Rzeszy Niemieckiej jest błędne, ponieważ Czesi do 973 r. nie posiadali własnej organizacji kościelnej. W czasie chrztu Mieszka diecezją dla nich obowiązującą była jak najbardziej niemiecka Ratyżbona, zależna od władzy cesarskiej. Stąd powszechnie wnioskuje się, że Mieszko przyjął chrzest tzw. drogą prasko-ratyżbońską. Ratyżbona była punktem wyjścia misji chrystianizacyjnej, natomiast pośrednikiem w jej realizacji była Praga. Taki osąd nie wyklucza faktu przyjęcia czeskiego słownictwa kościelnego w tym czasie, które mogło się już wtedy wytworzyć i być w użyciu świeckim. Takie słowa jak chrzest, kazanie, pacierz, kościół, apostoł, biskup czy bierzmowanie dotarły do Polski za pośrednictwem języka czeskiego. Prawdopodobnie "przywieźli" je ze sobą dostojnicy kościelni, którzy przybyli do Polski razem z Dobrawą. Być może był wśród nich pierwszy polski biskup – Jordan. Nie można także wykluczyć, że powodem było istnienie na obszarze Czech obrządku słowiańskiego i liturgii słowiańskiej od czasów misji Cyryla i Metodego. Istnienie zrozumiałej dla Mieszka i mieszkańców jego państwa liturgii mogło być także istotnym powodem. Obrządek słowiański występował jeszcze w Czechach sto lat po przyjęciu chrześcijaństwa przez Mieszka.

Podbój Pomorza

Po znormalizowaniu stosunków z cesarstwem i Czechami Mieszko powrócił do planów podbicia Pomorza. W 967 przy udziale posiłków czeskich w sile 100 konnych, Mieszko odniósł zwycięstwo w decydującej bitwie z Wolinianami, podporządkowując sobie tym samym ujście Odry. Grafowie niemieccy nie sprzeciwiali się tym działaniom, a być może nawet je wspierali; śmierć buntownika Wichmana zapewne ich zadowolila. Na uwagę zasługuje też fakt obrazujący pozycję Mieszka wśród panów niemieckich. Kronikarz Widukind z Korbei podał, że umierający Wichman poprosił Mieszka o przekazanie swojej broni cesarzowi Ottonowi I. Tym samym Mieszko w rok po chrzcie uważany już był za godnego powierzenia mu spraw rodziny cesarskiej (Wichman był krewniakiem cesarza).

Tajemnicą pozostaje to jak długo i z jakim skutkiem trwały walki Mieszka o Pomorze Zachodnie. Późniejsze starcia Bolesława Krzywoustego w tym regionie pozwalają przypuszczać, że podbój nie był łatwy, a być może nawet nie został zakończony pełnym sukcesem. W jednej z wersji Legendy o św. Wojciechu podano informację, że Mieszko oddał swoją córkę za żonę księciu pomorskiemu, który wcześniej z własnej woli został w Polsce obmyty wodą chrztu świętego. Opisany przekaz, jak również latwość, z jaką Pomorze odpadło od Polski za panowania Bolesława Chrobrego, sugeruje, że region ten nie został włączony do państwa, lecz jedynie zhołdowany. Świadczy o tym pośrednio także fragment wstępu do pierwszej księgi kroniki Galla Anonima poświęcony Pomorzanom: Częstokroć wprawdzie naczelnicy ich pobici przez księcia polskiego szukali ocalenia w chrzcie, lecz znów zebrawszy siły wyrzekali się wiary chrześcijańskiej i na nowo wszczynali wojnę przeciw chrześcijanom.

Nabytki na wschodzie

Według badań archeologicznych na lata 70. X wieku przypadło opanowanie ziemi sandomierskiej należącej prawdopodobnie do nieznanego ze źródeł pisanych plemienia osiedlonego pomiędzy Wiślanami, Mazowszanami i

Lędzianami oraz zamieszkaną przez Lędzian ziemi przemyskiej (określanej często mianem Grodów Czerwieńskich) przez państwo Polan. Ze względu na skąpe potwierdzenia źródłowe przypuszczenia te pozostają jednoznacznie nierozstrzygnięte. Istnieją dwie koncepcje dotyczące niniejszej problematyki:

Zwolennicy pierwszej podkreślają, że ziemia sandomierska, Lubelszczyzna i Grody Czerwieńskie zostały włączone do władztwa piastowskiego w latach 70. jako cenne ze względów handlowych terytorium oraz być może punkt wypadowy do przyszłego ataku na czeską Małopolskę. Jego centralnym ośrodkiem miał być Sandomierz, natomiast same Grody Czerwieńskie, Przemysł i Chełm pełniły funkcję granicznych punktów obronnych.

Zwolennicy przeciwnej koncepcji sugerują, że Grody Czerwieńskie należały w rzeczywistości do państwa czeskiego, które miało w tym okresie sięgać granicami po Bug i Styr. Dlatego też interpretowanie słów z Kroniki Nestora (staroruskiego latopisa opisujący dzieje państwa ruskiego) dotyczących roku 981, że poszedł Włodzimierz ku Lachom i zajął grody ich: Przemysł, Czerwień i inne grody (...) pozwala przypuszczać, że nie chodziło o podbój ziem należących do państwa Mieszka, ale raczej o terytorium plemienia Lędzian, bowiem słowo "ku" w tekście zastępuje przyjęte powszechnie określenie "na Lachy". Problem jasnego wyklarowania wynika z faktu, że w literaturze ruskiej tego okresu "Lachami" określano zarówno wszystkich poddanych Piastów, jak i samo plemię Lędzian. Podbój ziemi sandomierskiej także nie jest faktem pewnym. Być może terytorium to przyłączono do Polski później, wraz z państwem Wiślan.

Wsparcie opozycji niemieckiej i wojna z cesarstwem

W oparciu o przypuszczenie o zapadłym w 973 roku niekorzystnym osądzie dla Mieszka, tłumaczy się jego przystąpienie do opozycji niemieckiej, która po śmierci Ottona I wysuwała do tronu cesarskiego księcia bawarskiego, Henryka Klótnika. Do opozycji przystąpił również książę czeski Bolesław II Pobożny, brat Dobrawy. Obok koncepcji zemsty za wyrok, uważa się, że Mieszko popierał tę akcję dla zmiany statusu swojej współpracy z Niemcami; chciał osiągnąć coś więcej. Uczestnictwo księcia Polan w spisku przeciw Ottonowi wspominają jako jedyne źródło pod rokiem 974 roczniki klasztoru w Altaich. Opozycja wspierana przez księcia bawarskiego przegrała, a cesarz Otton II odzyskał pełnię władzy. Wkrótce potem cesarz przeprowadził odwet na Czechach, zmuszając w 978 roku księcia tego kraju do uległości.

W tym samym okresie, konkretnie w 977 roku, zmarła pierwsza żona Mieszka, Dobrawa. Początkowo wydarzenie to nie wywołało żadnych widocznych reperkusji, a książę Polan pozostał w sojuszu z Czechami.

W efekcie w 979 roku Otton II miał najechać również kraj Mieszka. Wzmianka na ten temat znajduje się w Dziejach biskupów kambryjskich z lat 40. XI wieku. Przebieg i efekty wyprawy nie są znane, ale przypuszcza się, że to cesarz był stroną przegraną. Z powodu złej pogody władca Niemiec już w grudniu powrócił na pogranicze Turynii i Saksonii. Ze względu na skąpość źródeł nie jest pewne czy atak rzeczywiście się odbył i czy dotyczył Polski. W Dziejach podano jedynie, że była to wyprawa "na Słowian". Tezę o najeździe Ottona wspierają odkrycia archeologiczne. W ostatnim ćwierćwieczu X stulecia doszło do radykalnej rozbudowy grodów w Gnieźnie i na Ostrowie Lednickim, co mogło się wiązać właśnie z wojną polsko-niemiecką. Istnieją nawet przypuszczenia oparte na długości wyprawy, że mogła ona dotrzeć aż pod Poznań.

Ugodę polsko-niemiecką zawarto prawdopodobnie na wiosnę lub latem 980[40], bo w listopadzie tego roku Otton opuścił swoje państwo i wyruszył do Italii. Przypuszcza się, że wtedy właśnie Mieszko poślubił Odę Dytrykównę, córkę margrabię Marchii Północnej Dytryka (Teodoryka). Kronikarz Thietmar następująco opisał to wydarzenie:

„Kiedy matka Bolesława umarła jego ojciec poślubił bez zezwolenia Kościoła mniszkę z klasztoru w Kalbe, która była córką margrabię Dytryka. Oda – było jej imię i wielką była jej przewina. Albowiem wzgardziła Boskim obłubieńcem, dając pierwszeństwo przed nim człowiekowi wojny (...). Z uwagi jednak na dobro ojczyzny i konieczność zapewnienia jej pokoju, nie przyszło z tego powodu do zerwania stosunków, lecz znaleziono właściwy sposób przywrócenia zgody. Albowiem dzięki Odzie powiększył się zastęp wyznawców Chrystusa, powróciło do ojczyzny wielu jeńców, zdjęto skutym okowy, otwarto wrota więzień przestępców”.

Thietmar nie wspomina wprawdzie ani słowem o rzekomej wojnie, jednak informacje o przywróceniu zgody, działaniu dla dobra ojczyzny i wypuszczeniu jeńców wskazują, że rzeczywiście do niej doszło.

Ślub z Odą wpłynął wydatnie na pozycję i prestiż Mieszka, który wszedł poprzez zawarty związek do świata saskiej arystokracji. Skoligacil się z margrabią Teodorykiem, a tym samym zyskał sprzymierzeńca w jednym z najbardziej wpływowych polityków rzeszy. Dodatkowo dzięki dalekiemu pokrewienstwu margrabię do cesarzem wszedł do grupy związanej z domem panującym.

Koligacje polsko-szwedzkie i wojna z Danią

Prawdopodobnie na początku lat 80. X w. Mieszko zawarł skierowany przeciw Duńczykom sojusz ze Szwecją. Został on przypieczętowany małżeństwem córki Mieszka Świętosławy z królem Szwecji Erykiem. Skutki układu podaje wprawdzie

nie w pełni wiarygodna, ale za to pochodząca bezpośrednio z duńskiej tradycji dworskiej relacja Adama z Bremy. W tekście tym, zapewne w efekcie pomyłki na miejscu Mieszka podano imię jego syna: „Król Szwedów, Eryk, zawarł sojusz z przepotężnym królem Polan, Bolesławem. Bolesław dał Erykowi córkę lub siostrę. Dzięki temu sojusznicy Duńczycy do cna zostali pobici przez Słowian i Szwedów”. Mieszko zdecydował się na układ ze Szwedami prawdopodobnie celem obrony swoich wpływów na Pomorzu przed królem duńskim Haraldem Sinozębym i jego synem Swenem Widłobrodym. Być może władcy Ci działali w sojuszu z Wolinianami. Duńczycy/pokonano około 991 r., a ich władcę wygnano. Układ dynastyczny wpłynął prawdopodobnie na wyposażenie i skład osobowy drużyny książęcej Mieszka I. Być może wtedy właśnie do oddziałów księcia rekrutowano Waregów, na których obecność wskazują wykopaliska archeologiczne w okolicach Poznania.

Udział w wojnie domowej Rzeszy

W 982 roku Otton II poniósł klęskę w bitwie z Saracenami w Italii. W związku z tym osłabieniem władzy cesarskiej w 983 roku wybuchło wielkie powstanie na Połabiu. Niemiecka władza na tym obszarze przestała istnieć, a Słowianie połabscy zaczęli zagrażać Rzeszy. Doszła do tego śmierć Ottona II w tymże roku. Ostatecznie Słowianie połabscy (Wieleci i Obodrzyce) wyzwolili się na dwa stulecia spod panowania niemieckiego.

Cesarz zostawił po sobie małoletniego następcę, Ottona III, o opiekę nad którym wystąpił Henryk Klótnik. Sytuacja z 973 roku powtórzyła się: Mieszko i książę czeski stanęli po stronie Klótnika. Fakt ten poświadcza kronika Thietmara:

„Przybyli tam [czyli na zjazd w Kwedlinburgu] także, wśród wielu innych książąt: Mieszko, Mściwoj i Bolesław i przyrzekli mu pod przysięgą poparcie jako królowi i władcy”.

W 984 Czesi zajęli Miśnię, natomiast Henryk Klótnik w tym samym roku zrezygnował z korony królewskiej.

Dalszy przebieg walk i rola, jaką odgrywał w nich Mieszko są niejasne ze względu na skąpe i wzajemnie sprzeczne materiały źródłowe. Prawdopodobnie w 985 książę odstąpił swojego dotychczasowego sojusznika i przeszedł na stronę Ottona III. Przypuszcza się, że skłoniło go do tego zagrażające polskimi interesami powstanie na Połabiu. Był to wspólny problem polsko-niemiecki, pozostający zarazem poza strefą zainteresowań czeskich. Według Roczników hildesheimskich już w 985 Mieszko przybył na pomoc wojskom saskim walczącym ze Słowianami, czyli przypuszczalnie Polabianami.

Rok później w Kwedlinburgu książę Polan miał spotkać się osobiście z cesarzem, o czym wspomina zapiska Roczników hersfeldzkich:

„Otton król-chłopiec pustoszył Czechy, ale Mieszka z darami przybywającego przyjął”.

Inne roczniki i kronika Thietmara jaśniej stwierdzają, że darem ofiarowanym przez Mieszka był wielbłąd. Po spotkaniu doszło do zacieśnienia związków polsko-niemieckich, a sam Mieszko dołączył do wyprawy Ottona na ziemię Słowian, którą razem ciągnąc spustoszyli całą (...) ogniem i wielkim wyludnieniem. Nie jest jasne o terytorium których Słowian mowa. Możliwe, że chodziło o kolejną wyprawę przeciw Polabianom. Liczne przesłanki pozwalają także twierdzić, że była to wyprawa przeciw Czechom – pierwsza, w której wziął udział Mieszko. Możliwe, że wtedy właśnie książę Polan poszerzył swoje państwo o Małopolskę.

Wątpliwości, co do realności wyprawy wynikają przede wszystkim z treści kroniki Thietmara, podającej mało realistyczną w ówczesnej sytuacji politycznej informację o zawarciu przez cesarza ugody z księciem czeskim, Bolesławem. Przekaz ten nie znajduje potwierdzenia w żadnych innych zachowanych źródłach z epoki.

Innym zapisem o nierozstrzygniętym znaczeniu jest informacja, jakoby Mieszko podporządkował się królówi[49]. Większość historyków jest zdania, że chodziło jedynie o uznanie władzy królewskiej Ottona. Niektórzy sugerują, że mogło chodzić o realną zależność lenną.

Spisany w latach 983-993 przez Gerharda z Augsburga "Żywot św. Udalryka" (Vita Sancti Uodalrici) zawiera legendę, według której Mieszko został raniony zatrutą strzałą i uniknął śmierci jedynie dzięki pomocy biskupa augsburskiego Udalryka (Ulryka).

Wojna z Czechami w roku 990. Przejęcie Śląska i Małopolski

Po spotkaniu w Kwedlinburgu w 986 roku Mieszko przeszedł ostatecznie do obozu małoletniego króla niemieckiego Ottona III i jego matki, cesarzowej Teofano, ówczesnej regentki. Mieszko towarzyszył królowi niemieckiemu w dwóch wyprawach wojennych przeciwko Wieletom i Czechom. Przyjazne stosunki między państwem Polan i Czechami uległy ostatecznemu rozkładowi. Rozejm sasko-czeski nie powstrzymał wojny polsko-czeskiej[53]. W efekcie konfliktu państwo Polan podbiło Śląsk w 990 roku. Zajęcie Śląska mogło też mieć miejsce około roku 985, ponieważ na ten rok datuje się powstanie grodów piastowskich we Wrocławiu, Głogowie i Opolu, a także w tym roku został zerwany sojusz polsko-czeski.

Przypuszczalny zasięg państwa Mieszka I – Civitas Schinesghe oraz Ziemia Krakowska i Pomorze Zachodnie, w tym Wolin.

Nierozstrzygnięta pozostaje kwestia Małopolski. Możliwe, że Mieszko zdobył ją przed 990, na co wskazuje niejednoznaczny zapis kroniki Thietmara mówiący o kraju zabranym Bolesławowi II przez księcia Polan. W świetle tej

teorii podbój Małopolski mógł być powodem, czy też raczej pierwszym etapem wojny. Wielu historyków sugeruje, że władztwo czeskie nad Małopolską było jedynie nominalne i mogło się ograniczać do pośredniej kontroli nad Krakowem i być może innymi ważnymi grodami. Teoria ta opiera się m.in. na braku odkryć archeologicznych wskazujących na szerszą akcję rozbudowy umocnień lub innych inwestycji państwowych w okresie przedpiastowskim. Taka sytuacja tłumaczyłaby łatwość zajęcia Małopolski przez Mieszka. Punktami wypadowymi do ataku na nią były prawdopodobnie ziemia sandomierska i zespół grodowy w okolicy Kalisza.

Ziemia miała po jej przejęciu zostać dzielnicą najstarszego syna Mieszka, Bolesława Chrobrego, na co ponownie pośrednio wskazuje kronika Thietmara.

Część historyków w oparciu o kronikę Kosmasa przyjmuje, że do podboju ziem dawnego państwa Wiślan doszło dopiero po śmierci Mieszka, konkretnie w roku 999. Istnieje też teoria, zgodnie z którą w opisywanym okresie w Małopolsce władzę sprawował z czeskiego nadania syn Mieszka, Bolesław Chrobry.

Dagome iudex

Nazwa jednego z najbardziej znanych tekstów dotyczących wczesnej historii Polski.

Tekst ten powszechnie uważa się za regest dokumentu, którego wystawcą był Mieszko I – pierwszy źródłowo potwierdzony władca Polski. Sam dokument sporządzony został prawdopodobnie w kancelarii wystawcy w Gnieźnie (możliwe jest również, że powstał w Quedlinburgu lub w Rzymie) około 991 roku.

Treść i znaczenie dokumentu

W dokumencie tym, spisany po łacinie, Mieszko oddaje swoje państwo pod papieską opiekę. Motywy podjęcia tej decyzji nie są dokładnie znane z uwagi na skąpe źródła. Spośród wielu tez, najbardziej zasługującą na uwagę jest teoria czyniąca z Dagome iudex element walki o niezależność diecezji poznańskiej od arcybiskupstwa w Magdeburgu. Ślady walki o ten obszar kościelny widać choćby w kronice biskupa mersburskiego Thietmara. Pod datą 968 kronikarz ten zapisuje zależność poznańskiego Jordana od Magdeburga. Zapis ten obfituje jednak w błędy merytoryczne i uznaje się go powszechnie za stroniczy. Identycznie, władzę Magdeburga nad Poznaniem chcieli utrzymywać tamtejsi hierarchowie kościelni, poprzez fałszowane dokumenty cesarskie. Inna, również popularna teza, utrzymuje, że Dagome iudex stara się zabezpieczyć prawa do tronu dla synów Mieszka I, którzy zostali zrodzeni z Ody. Zagadkowe jest tu jednak odwołanie się do papieża – w tamtych czasach wpływy biskupów Rzymu na politykę Europy były znikome. Przypuszczalny zasięg państwa Mieszka I i Bolesława Chrobrego w 992 r.

Niestety enigmatyczność podjętej w dokumencie decyzji jest nierozwiązywalna, ponieważ oryginalny dokument nie zachował się do naszych czasów. Najstarszy znany regest pochodzi z roku 1099. Jest bardzo dokładną kopią tekstu zapisanego przez kardynała Deusdedita w znanym dziele Collectio Canonum. Księga ta w oryginale powstała około 1087. Kardynał Deusdedit nie zdawał sobie sprawy, że tekst odnosi się do Polski i podejrzewał, że jego sygnatariuszem są władcy Sardynii ("puto autem Sardos fuisse"), do czego skłoniło go wymienienie aż 4 wystawców. Nosili oni także podobne jak tam tytuły: iudex i senatrix. Jak w większości przypadków dla Deusdedita liczyła się sama czynność a nie osoby i obszary biorące w niej udział; Dagome iudex było dla niego jedynie dowodem na możliwość przyjmowania przez papieża takich donacji.

Z dokumentem tym wiążą się również inne problemy badawcze. Nie jest jasne, dlaczego Mieszko I występuje tam jako sędzia Dagome ("Dagome iudex"). Dochodzą do tego także rozbieżności, które tworzą różnice pomiędzy kopiami regestu: jedne lekcje podają imię Dagome, inne Dagone. Teoria o Dagome wiąże się wyłącznie z oddaniem pierwszeństwa lekcji starszej (Dagone występuje w kopiach późniejszych). Stąd też na przełomie XIX i XX wieku było popularne, a obecnie całkowicie odrzucone, nieco fantastyczne przypuszczenie, że "Dagome iudex" to przekręcony przez kopistę/skrybę piszącego pod dyktando "Ego Mescio dux" – "Ja, książę Mieszko", co odpowiadałoby formułom typowym dla tego typu dokumentów (przeżył temu choćby treść samego dokumentu, który we wszystkich odpisach, notuje imię syna Mieszka o tym samym imieniu zawsze jako Mísica, nigdy jako Mescio). Funkcjonuje również hipoteza, iż Dagome to ligatura imienia Dagobert (które władca miałby przyjąć na chrzcie) i Mieszko (Dagome jako połączenie Dagobert oraz Mescio); przykładem mogą tu być pierwsi władcy Węgier, którzy występowali w dokumentach po chrzcie już pod nowymi imionami. Jednak nie jest pewne dlaczego imię miałoby być właśnie takie, wśród Piastów niepopularne. Istnieją hipotezy używające imienia występującego w regescie za dowód skandynawskiego pochodzenia Mieszka I. Według teorii Jerzego Dowiata z 1961, Dagome to zapisane w łacinie słowiańskie imię Dygoma (lub Dzigoma) występujące m.in. w Bulli gnieźnieńskiej – mogło to być pierwotne imię władcy, natomiast imieniem chrześcijańskim było łacińskie Michał, zdrobnione w X w. na Mísza (Miszko, Míszek), a wskrzeszone w XII w. w postaci Mieszko (Míszek). Słabym punktem tej hipotezy jest użycie pogańskiego imienia księcia w liście skierowanym do papieża.

Dagome iudex jest, mimo to, bardzo ważnym źródłem geograficznym wczesnych dziejów Polski, choć oczywiście w związku z intencjami Deusdedita nazwy miejscowości tam występujące mogły zostać zniekształcone, stwarzając badaczom duże problemy (np. Schinesghe i Alemere). Istnieją także różnice pomiędzy poszczególnymi kopiami regestu (wymienione niżej). Uważa się, że wszystkie wymienione punkty w regescie oznaczają raczej nazwy terytoriów, a nie szczegółowych miejsc. Tym samym uważa się Craccoa za ziemię krakowską a nie miasto. Podobnie odnosi się do nazwy

Alemure, którą to badacze skłonni są raczej zakwalifikować jako Morawy, a nie Ołomuniec czy inne miasta.

Granice państwa Mieszka I

Punkty odniesienia, przy pomocy których można nakreślić granice państwa Mieszka I:
Schinesghe/Schniesghee/Schignesne/Schniesche/Schinesne/Schinesgne (Gniezno, wg Stanisława Rosponda na podstawie analizy językowej, a wbrew geograficznej logiki dokumentu: Szczecin);
Morze Bałtyckie prawdopodobnie na części gdańskiej (longum mare), lub Pomorze, gdyż nawet obecnie w językach romańskich termin "longum" dodany przed nazwą zbiornika wodnego oznacza tereny położone przed nim.
Prusy (Bruzze/Pruzze/Przze);
Ruś (Russe/Russae);
Kraków (Craccoa/Raccoa/Graccoa/Cracoa);
rzeka Odra (flumen Oddera/Oddere);
Alemure (Ołomuniec Morawski lub Morawy lub Oława);
Milze/Mulze – ziemia Milczan (plemień lużycki z grodem Budziszynem), tzw. Miłsko.

Tekst Dagome iudex

Tekst łaciński

Item in alio tomo sub Iohanne XV papa Dagome iudex et Ote senatrix et filii eorum: Misticam et Lambertus – nescio cuius gentis homines, puto autem Sardos fuisse, quoniam ipsi a IIII iudicibus reguntur – leguntur beato Petro contulisse unam civitatem in integro, que vocatur Schinesghe, cum omnibus suis pertinentiis infra hos affines, sicuti incipit a primo latere longum mare, fine Bruzze usque in locum, qui dicitur Russe et fines Russe extendente usque in Craccoa et ab ipsa Craccoa usque ad flumen Oddere recte in locum, qui dicitur Alemure, et ab ipsa Alemura usque in terram Milze recte intra Oddere et exinde ducente iuxta flumen Oddera usque in predictam civitatem Schinesghe.

Tłumaczenie polskie

Podobnie w innym tomie z czasów papieża Jana XV Dagome, pan, i Ote, pani i synowie ich Mieszko i Lambert (nie wiem, jakiego to plemienia ludzie, sądzą jednak, że to byli Sardyjczycy, ponieważ ci są rządzeni przez czterech "panów") mieli nadać świętemu Piotrowi w całości jedno państwo, które zwie się Schinesghe z wszystkimi swymi przynależnościami w tych granicach, jak się zaczyna od pierwszego boku wzdłuż morza [dalej] granicą Prus aż do miejsca, które nazywa się Ruś, a granicą Rusi [dalej] ciągnąc aż do Krakowa i od tego Krakowa aż do rzeki Odry, prosto do miejsca, które nazywa się Alemure, a od tej Alemury aż do ziemi Milczan i od granicy Milczan prosto do Odry i stąd idąc wzdłuż rzeki Odry aż do rzeczonoego państwa Schinesghe.

Ostatnie lata panowania

W ostatnich latach panowania Mieszko pozostał wierny sojuszwowi z cesarstwem. W 991 przybył na zjazd w Kwedlinburgu, gdzie wymienił zwyczajowe dary z Ottonem III i cesarżową Teofano. W tym samym roku wziął udział we wspólnej z Ottonem wyprawie na Brennę.

Śmierć i podział państwa

Mieszko zmarł 25 maja 992. Źródła nie dają powodu, by sądzić, że zgon nastąpił z innych przyczyn niż naturalne. Według słów biskupa Thietmara umarł "sędziwy wiekiem i gorączką zmożony". Prawdopodobnie został pochowany w katedrze poznańskiej. W rzeczywistości prochów pierwszego historycznego władcy Polski nigdy nie znaleziono i nie wiadomo do końca, gdzie naprawdę spoczął. W latach 1836-1837 postawiono grobowiec Mieszkowi i jego następcy w znajdującej się w katedrze poznańskiej Złotej Kaplicy, w którym złożono szczątki znalezione w zniszczonej tumbie Bolesława Chrobrego z XIV w.
W roku 2010 profesor Przemysław Urbańczyk wysunął hipotezę, że Mieszko I nie został pochowany w katedrze, a w małym kościele przy palatium, razem z żoną Dobrawą, czyli w podziemiach dzisiejszego kościoła Najświętszej Marii Panny. Odkryty w latach 50. XX wieku w katedrze grobowiec przypisano Mieszkowi I na podstawie kroniki Długosza i podobieństw do pochówków cesarzy niemieckich. Jedynym śladem jest płytką z gabra, która zdaniem prof. Urbańczyka nie jest okładziną grobu a fragmentem przenośnego ołtarzyka tablicowego, co wskazuje na pochówek osoby duchownej a nie świeckiej. Według tej hipotezy w grobie uważanym za miejsce pochówku Mieszka I spoczywa biskup Jordan. W

trakcie badań archeologicznych znaleziono w przypalacowej kaplicy pw. Najświętszej Marii Panny duży wkop, najprawdopodobniej pozostałość po grobie. Za tym miejscem pochówku wskazuje także fakt, że takie same wezwanie nosiły świątynie w Akwizgranie, gdzie w 814 roku pochowano cesarza Karola Wielkiego, i w Pradze, gdzie pochowany został zmarły w roku 915 książę Spitygniew. Wątpliwości co do poprawnej identyfikacji struktur w katedrze wysuwał już wcześniej m.in. Antoni Gašiorowski.
Według relacji Thietmara Mieszko podzielił swoje państwo pomiędzy kilku książąt. Byli to prawdopodobnie jego synowie: Bolesław Chrobry, Mieszko i Lambert.

Imiona Mieszka

Wspomniany powyżej dokument Dagome iudex jest podstawą do dyskusji na temat imienia, które mógł przyjąć władca na chrzcie. Istnieje krytykowana hipoteza, zgodnie z którą Mieszko miał nazwać się Dagobertem ("jasny dzień"), które to imię zostało w Dagome iudex bądź zniekształcone przy kopiowaniu, bądź też połączone z imieniem Mieszko (Dagome = Dagobert+Mesco).

Istnieją także wątpliwości związane z imieniem "Mieszko". W źródłach zapisywane było ono w różnych formach np. Mieszk, Mieszka, Misika, Mieszek, Mysko. Do czasów współczesnych przetrwała forma Mieszko zbliżona do stosowanej przez Galla Anonima i autorów najstarszych polskich roczników zlatynizowanej formy Mesco. Gerhard z Augsburga w hagiografii Vita sancti Uodalrici ("Żywot św. Udalryka"), ok. 983-993, pisze o Mieszkowi jako dux Wandalorum, Misico nomine ("książę Wandalów, imieniem Mieszko"). Imię Mieszka już od średniowiecza starano się zinterpretować poprzez tzw. etymologię ludową. Według Wincentego Kadłubka

„nazwany (...) został "Mieszka" to jest "zmieszanie", ponieważ rodzice skłopotali się, gdy urodził się ślepy”.

Autor późniejszej Kroniki Wielkopolskiej zaproponował zbliżone tłumaczenie:

„Polacy widząc to, nadto zaniepokojeni, że król Ziemomysł w przeciagu siedmiu lat nie spłodził innego syna, mówili: "Oto znowu zamieszka w królestwie!" Mieszka bowiem, czyli zamęt, nazywa się od rozruchu”.

Wątek ten rozwiniął jeszcze Jan Długosz pisząc o postrzyżynach młodego księcia:

„Kiedy nadszedł dzień naznaczony i szukano odpowiedniego imienia, aby je nadać chłopcu, spodobało się ojcu i dostojnikom nazwać go Mieszkim, co w języku polskim znaczy "zamieszanie" albo "poruszenie", dlatego że z powodu ślepoty swej od urodzenia był przyczyną zamieszania”.

Imię Mieszka próbowano interpretować także na inne sposoby, szukając kryjącego się za nim znaczenia. Możliwe, że oznaczało ono niedźwiedzia (miś/misko) lub ślepeca (na podstawie formy "Mieźka"; staropolski czasownik "mżeć" oznaczał "mieć oczy zamknięte”).

Imię księcia niekiedy uznaje się za zdrobnienie, ponieważ wielu władców Polski nosiło imiona dwuczłonowe (np. Siemowit, Siemomysł, Kazimierz). Już Jan Długosz wprowadził wywodzącą się od miecza formę "Mieczysław". Późniejsze teorie uwzględniają takie imiona jak Mściśław, Miesław czy Miecisław.

W okresie międzywojennym w historiografii niemieckiej pojawiła się hipoteza, jakoby Mieszko nosił imię Dagone wywodzące się od skandynawskiego Dagr. Tym samym miał on być wikingiem, który przejął władzę w państwie Polan. Hipoteza ta nawiązuje do faktu utworzenia kilku państw we wczesnośredniowiecznej Europie, w tym Rusi Kijowskiej, przez Normanów (Waregów), jak też teorii normandzkiej Karola Szajnochy z 1858 roku. Nie miała ona jednak wystarczających podstaw i rychło upadła śmiercią naturalną razem z ustrojem, który ją wyhodował. Do tezy tej powrócił archeolog Zdzisław Skrok.

Część polskich historyków także obecnie twierdzi, że Mieszko I był Waregiem, a państwo polskie powstało w wyniku najazdu Normanów z północy. Zdaniem niektórych autorów nie ma wątpliwości, że Normanowie duńscy, szwedzcy i ruscy, w znacznym stopniu przyczynili się do powstania państwa Siemomysła, Mieszka i Bolesława Chrobrego, bez względu na pochodzenie Piastów, a mają o tym świadczyć zarówno zapiski historyczne, jak i odkrycia archeologiczne w Polsce w XX/XXI wieku.

Pojawiają się również teorie jakoby Mieszko I był Waregiem, księciem Wandalów i/lub królem Wanedów - Dagome, Król Wendów (staronordyjski V indakonungr).

Organizacja państwa polskiego za Mieszka I

Podstawą struktur państwa Mieszka I była drużyna książęca stanowiąca główną siłę militarną. Dzięki systemowi danin i posług, oraz pieniądзом z handlu niewolnikami słowiańskimi, księciu udało się stworzyć oddział złożony z około 3 tysięcy wojów. Pewne jest, że byli wśród nich Waregowie, na co wskazują wykopaliska archeologiczne, m.in. w Ostrowie Lednickim pod Poznaniem, Grzybowie, Gieczu, Kaldusie koło Chelma, czy Lutomierniu pod Łodzią. Wojownicy skandynawscy w drużynie pierwszych Piastów w X wieku, jako doświadczeni w rzemiośle wojennym i doskonale wyekwipowani wchodzili oni najprawdopodobniej w skład elitarnych, konnych oddziałów drużynniczych, stanowiąc jednocześnie, jako element obcy, podporę w organizowaniu państwa. Drużyna pozwalała atakować i podporządkowywać władzy Polan sąsiednie słabsze plemiona. Bardzo duże, jeśli nie kluczowe znaczenie w budowaniu organizmu państwowego odgrywał strach przed siłą militarną najeźdźców. Pierwsi Piastowie podbijając nowe tereny palili grody i stawiali na ich miejscu nowe, im podporządkowane ośrodki. Badania archeologiczne pokazują, że praktykę tę zarzucano dopiero u schyłku panowania Mieszka, kiedy posiadał on już ugruntowaną pozycję. Najlicniejszą grupą społeczną w państwie Mieszka I byli wolni chłopci (kmicieci), uprawiający własną ziemię. To na nich spadał obowiązek utrzymywania państwa (tzw. poradnie). Część swoich pól musieli oddawać państwu jako daninę w trakcie objazdu księcia po kraju, z czego wywodzi się prawo stacji. Charakterystycznym elementem państwa Mieszka, było istnienie tzw. wsi służebych, czyli osad specjalizujących się w produkcji określonych produktów. Przez Polskę przechodziło wiele szlaków handlowych, dzięki czemu rozwinął się handel. Wywożono z kraju bursztyn, futra, sól (wydobytą na Kujawach i w okolicach Kolobrzegu), sprowadzano natomiast sukno, wyroby rzemieślnicze, narzędzia i ozdoby.	Wojownicy skandynawscy w drużynie pierwszych Piastów w X wieku, jako doświadczeni w rzemiośle wojennym i doskonale wyekwipowani wchodzili oni najprawdopodobniej w skład elitarnych, konnych oddziałów drużynniczych, stanowiąc jednocześnie, jako element obcy, podporę w organizowaniu państwa. Drużyna pozwalała atakować i podporządkowywać władzy Polan sąsiednie słabsze plemiona. Bardzo duże, jeśli nie kluczowe znaczenie w budowaniu organizmu państwowego odgrywał strach przed siłą militarną najeźdźców. Pierwsi Piastowie podbijając nowe tereny palili grody i stawiali na ich miejscu nowe, im podporządkowane ośrodki. Badania archeologiczne pokazują, że praktykę tę zarzucano dopiero u schyłku panowania Mieszka, kiedy posiadał on już ugruntowaną pozycję. Najlicniejszą grupą społeczną w państwie Mieszka I byli wolni chłopci (kmicieci), uprawiający własną ziemię. To na nich spadał obowiązek utrzymywania państwa (tzw. poradnie). Część swoich pól musieli oddawać państwu jako daninę w trakcie objazdu księcia po kraju, z czego wywodzi się prawo stacji. Charakterystycznym elementem państwa Mieszka, było istnienie tzw. wsi służebych, czyli osad specjalizujących się w produkcji określonych produktów. Przez Polskę przechodziło wiele szlaków handlowych, dzięki czemu rozwinął się handel. Wywożono z kraju bursztyn, futra, sól (wydobytą na Kujawach i w okolicach Kolobrzegu), sprowadzano natomiast sukno, wyroby rzemieślnicze, narzędzia i ozdoby.
Żony i potomstwo	
Według relacji Anonima zwanego Gallem przed ślubem z Dobrawą Mieszko miał 7 żon, które musiał odprawić ostatecznie po przyjęciu chrztu. Nie wiadomo, ile miał dzieci z tych związków. Jeszcze przed chrztem Mieszko zawarł małżeństwo z Dobrawą. Miał z nią syna Bolesława I Chrobrego i córkę Świętosławę, przyszłą żonę Swena Widłobrodego i matkę Kanuta Wielkiego. Pojawiła się hipoteza, że miał jeszcze jedną córkę wydaną za księcia pomorskiego (byłaby to córka którejś z pogańskich żon lub Dobrawy). Ze swoją drugą żoną, Odą Dytrykową, córką Dytryka (Teodoryka), margrabiego Marchii Północnej miał trzech synów: Mieszka, Świętopelka i Lamberta. Władzę w kraju ostatecznie przejął najstarszy syn Bolesław, natomiast jego przyrodni bracia i macocha zostali wygnani.	
Z kroniki Galla Anonima	
<i>Mieszko objąwszy księstwo zaczął dawać dowody zdolności umysłu i sił cielesnych i coraz częściej napastować ludy (sąsiednie) dookoła. Dotychczas jednak w takich pogrążony był błędach pogaństwa, że wedle swego zwyczajowi siedmiu żon zażywał. W końcu zażądał w małżeństwo jednej bardzo dobrej chrześcijanki z Czech, imieniem Dobrawa. Lecz ona odmówiła poślubienia go, jeśli nie zarzuci owego zdróżnego obyczaju i nie przyrzeknie zostać chrześcijaninem. Gdy zaś on (na to) przystał, że porzuci ów zwyczaj pogański i przyjmie sakramenta wiary chrześcijańskiej, pani owa przybyła do Polski z wielkim orszakiem (dostojników) świeckich i duchownych, ale nie pierwszej podzieliła z nim łożę małżeńskie, aż powoli, a pilnie zaznajamiając się z obyczajem chrześcijańskim i prawami kościelnymi, wyrzekł się błędów pogaństwa i przeszedł na łono matki-Kościola.</i>	

5. Ciekawostki

1. Mieszko niewątpliwie był zręcznym politykiem - rozumiał swoją niższą względem władców zachodnich pozycję i potrafił odnosić się do nich z daleko idącym szacunkiem. Mieszko zapewne był świadomy, że monarchowie chrześcijańscy pomimo przyjęcia chrztu mają go nadal za gorszego od siebie. Samo przyjęcie religii chrześcijańskiej wskazuje na umiejętność wprowadzania radykalnych,

- dalekowzrocznych reform, a zarazem zdolność do przekonania społeczeństwa do ich przyjęcia, czyli wysoką charyzmę osoby księcia;
2. Mieszka cechowała także duża elastyczność dyplomatyczna i polityczna, która pozwoliła mu na lawirowanie pomiędzy cesarzem niemieckim i opozycją Henryka Kłótnika. Porzucenie sojuszu z Czechami i wejście w układ z Sasami wskazuje na to, że książę stawił na pierwszym miejscu interes państwa, nie zaś osobiste opinie (nie szukał zemsty za wcześniejszy najazd Hodona). O umiejętnościach dyplomatycznych władcy świadczą liczne, często egzotyczne układy – np. ze Szwecją, czy Węgrami (małżeństwo Bolesława Chrobrego);
3. Mieszko musiał być także doskonałym dowódcą wojskowym, na co wskazują sukcesy wojenne – zarówno w ofensywie, jak i defensywie. Przykład bitwy pod Cedynią pozwala przypuszczać, że księciu Polan nie była obca zdolność wykorzystywania podstępów. Zapewne Mieszko posiadał także wysokie umiejętności organizacyjne pozwalające na sformowanie licznej drużyny, rozbudowę grodów oraz rozwój systemu danin i posług;
4. Zjednoczeniem części ziem polskich państwa Mieszka uważane jest za pierwsze państwo, które można nazwać Polską. Zarazem władzę tego określa się często mianem budowniczego Polski;
5. Osoba Mieszka I często znajdowała się na znakach pieniężnych. Imię Mieszka znalazło się na pierwszych polskich monetach emitowanych przez tego władcę (lub wedle innej hipotezy przez jego wnuka Mieszka II). Były to napisy: MISICO, MTLZCO. Na późniejsze przedstawienia wizerunku Mieszka miał wpływ obraz Jana Matejki z cyklu przedstawiającego poczet władców Polski. Sam wizerunek Mieszka I był umieszczany w powojennej Polsce na wielu znakach pieniężnych:
 - moneta powszechnego obiegu o nominale 50 zł wyemitowana w 1979 roku,
 - moneta kolekcjonerska, srebrna o nominale 200 zł wyemitowana w 1979 roku,
 - moneta kolekcjonerska, złota o nominale 2000 zł wyemitowana w 1979 roku,
 - moneta powszechnego obiegu, srebrna o nominale 100 zł (Mieszko i Dąbrówka) wyemitowana w 1966 roku, proj. J. Gosławski,
 - moneta próbna o nominale 100 zł (Mieszko i Dąbrówka) bita w 1960 i 1966 roku, proj. J. Gosławski,
 - próbna moneta kolekcjonerska o nominale 200 zł wyemitowana w 1979 roku,
 - banknot o nominale 2000 zł (daty emisji: 1 maja 1977, 1 czerwca 1979, 1 czerwca 1982). Banknot był w obiegu od 11 lipca 1977 do 31 grudnia 1996,
 - banknot o nominale 10 zł (po denominacji, z datą 25 marca 1994). Projektantem obu banknotów jest Andrzej Heidrich.
6. Spisana w latach 983-993 przez Gerharda z Augsburga hagiografii św. Udalryka (*Miracula Sancti Oudalrici*) zawiera legendę, według której Mieszko został raniony zatrutą strzałą i uniknął śmierci jedynie dzięki pomocy biskupa Augsburga Udalryka
7. W okresie międzywojennym w historiografii niemieckiej pojawiła się hipoteza, jakoby Mieszko nosił imię *DagoneDagr*. Tym samym miał on być wikingiem, który przejął władzę w państwie Polan. Teoria ta udowadniała niezdolność Słowian do utworzenia własnego państwa. Nie miała ona jednak żadnych logicznych podstaw i *rychło upadła śmiercią naturalną razem z ustrojem, który ją wyhodował*.
8. W czasie panowania Mieszka I w Polsce mieszkało mniej ludzi niż obecnie w Warszawie. Według różnych wyliczeń w kraju Mieszka mieszkało niewiele ponad milion ludzi.

6. Ikonografia

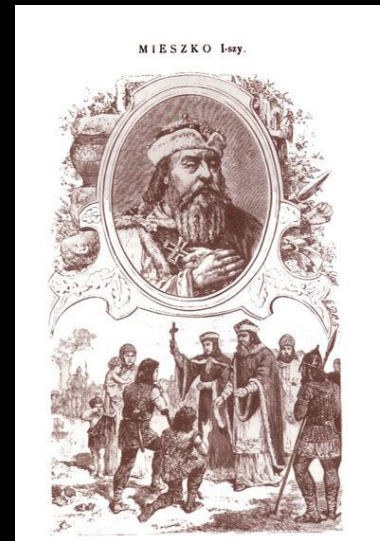
1. Mieszko I

2. Mieszko I, ilustracja z dzieła ks. Jana Gluchowskiego,
Icones ksiąząt i królów polskich, 1605

3. Jan Matejko, Zaprowadzenie chrześcijaństwa

4. Mieszko, z poganina, z pomocą żony
Dubrawki, staje się krzewicielem wiary

5. Mieszko I na rycinie Walerego
Eljasza-Radzikowskiego z XIX wieku

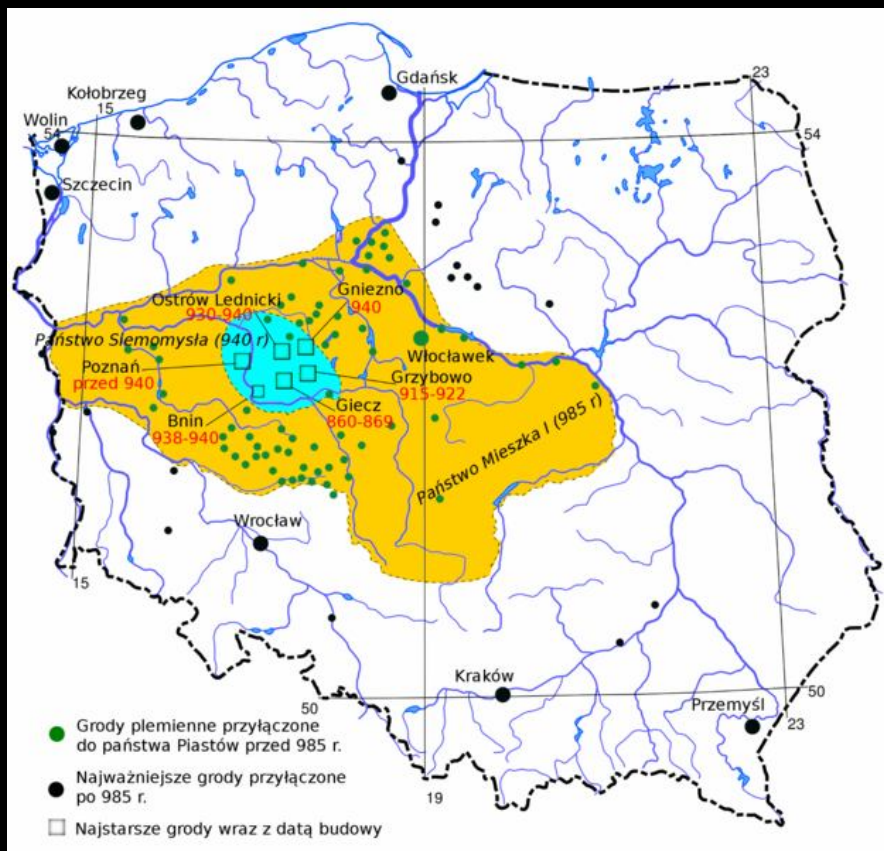

6. Mieszko I, grafika Aleksandra Lessera

7. Złota Kaplica w Poznaniu – posąg Mieszka I i Bolesława Chrobrego

8. Grody w okresie Mieszka I

7. Opracowania i ikonografia

Tekst przedrukowany z drobnymi zmianami z:

http://pl.wikipedia.org/wiki/Mieszko_I
http://pl.wikipedia.org/wiki/Chrzest_Polski
<http://pl.wikipedia.org/wiki/Chrzestianizacja>
http://pl.wikipedia.org/wiki/Dagome_index
<http://www.eioba.pl/a/31dl/ciekawostki-o-polskich-wladcach>

Źródła ikonograficzne:

1. <http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Mieszko1.jpg&filetimestamp=20060402131627>
 2. http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Mieszko_I_of_Poland.PNG&filetimestamp=20090202193747
 3. http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Zaprowadzenie_chrzescijanstwa_965_Matejko.JPG&filetimestamp=20050815115926
 4. http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Mieszko_Kraszewskiego.jpg&filetimestamp=20060822215843
 5. http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Mieszko_I.PNG&filetimestamp=200704182212138
 6. http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Mieszko_I_by_Lesser.PNG&filetimestamp=20080228210357
 7. http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Z%C5%82ota_Kaplica_Pozna%C5%84_RB1.JPG&filetimestamp=20060923180343
 8. http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Grody_w_okresie_Mieszka_I.png&filetimestamp=20110424111831
- Strona 04 – <http://polskislonsk.pl/2012/06/26/mieszko-i-%E2%80%93-wspoltworca-narodu/>
Strona 25 – <http://demotywatory.pl/1664702/Mieszko-I>

Mieszko I

Dzieje Grodu Przemysła©

Dzieje Grodu Przemysła©